

Odoorn

Van zes mannen uit de voormalige gemeente Odoorn is bekend, dat zij als soldaat of marinier in het Franse leger in de jaren 1811-1813 hebben gediend.

Van hen zijn drie mannen teruggekeerd: Jacob Reinder Kuipers, Odoorn/Exloo (* Buinen, 1789), Albert Geerts Oosting, Exloo (* Buinen, 1789) en Willem Schutrups, (* Exloo 1792).

Van drie mannen mag worden aangenomen, dat zij zijn omgekomen, hetzij tijdens een veldslag, hetzij door ziekten en/of ontberingen. Deze mannen, allen remplaçanten, zijn: Jan Jansen, Odoorn (* Erm, 1789), Roelof Maats, Odoorn (* Noord-Sleen, 1790) en Jan Ottes, Odoorn (* Nuis, 1790).

De soldaten/mariniers

Jansen, Jan, Odoorn (* Erm, 1789)

Jan Jansen, lotingsnummer 68, geboren/gedoopt op 12-08-1789 te Erm (vermeld: Zweeloo), werkzaam in Odoorn; lengte: 1,762; beroep conscrit: landbouwer; zoon van: Jan Jacobs en Grietjen Jansen; beroep vader: overleden; beroep moeder: -; stamboeknummer: 2518; militair onderdeel: 9e Regiment artillerie; infanterie; vertrokken: 15-10-1811 - ingelijfd: 30-10-1811; signalement: haren: lichtbruin; ogen: blauw; neus: lang; kin: spits; gelaatskleur: gekleurd; wenkbrauwen: zwart, noten; voorhoofd: hoog; mond: groot; gezicht: ovaal.

Met zijn hoog lotingsnummer hoefde Jan Jansen niet in dienst. Willem Marissen, zoon van herbergier Jan Marissen uit Odoorn, lotingsnummer 3, vond in Jan Jansen een remplaçant.

Over Jan Jansen zijn geen verdere genealogische gegevens gevonden. Op de lijst van vermisten van november 1814 komen geen namen van vermiste personen uit Odoorn voor. Wij nemen aan dat Jan Jansen niet meer uit Franse krijgsdienst in Drenthe is teruggekeerd.

Gegevens over Willem Marissen:

Willem Marissen, lotingsnummer 3, geboren/gedoopt op 22-04-1789 te Odoorn; lengte: 1,611; beroep conscrit: landbouwer; zoon van: Jan Marissen en Fennechjen Schutrups; beroep vader: herbergier; beroep moeder: -; signalement: haren: blond; ogen: bruin; neus: klein; kin: rond; gelaatskleur: gekleurd; wenkbrauwen: bruin; voorhoofd: bedekt; mond: gewoon; gezicht: ovaal.

Compositie-
tekening van
Jan Jansen van
Nahidh K.
Salman

Compositieteke-
ning van Willem
Marissen van
Nahidh K.
Salman

Kuipers, Jacob Reinder, Odoorn/Exloo (* Borger, 1789)

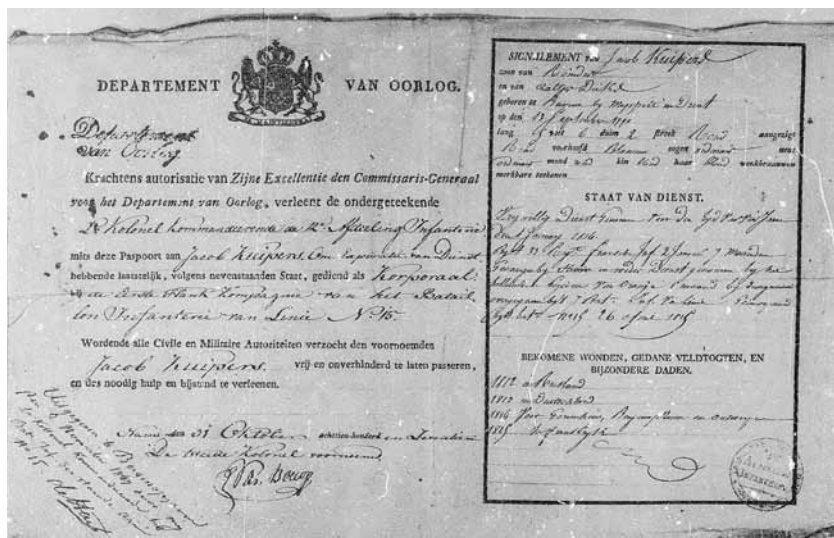
Jacob Reinder Kuipers, lotingsnummer 15, geboren te Buinen op 13-09-1789/gedoopt op 20-09-1789 te Borger, werkzaam in Odoorn/Exloo; lengte: 1,72; beroep conscript: landbouwer; zoon van: Reinder Jacobs en Aaltjen Derks uit Buinen; beroep vader: overleden; beroep moeder: -; stamboeknummer: 3648; militair onderdeel: 33ste Regiment Infanterie Legère; vertrokken: 17-10-1811 - ingelijfd: 06-11-1811; signalement: haren: blond; ogen: blauw; neus: klein; kin: kuiltje; gelaatskleur: gekleurd; wenkbrauwen: blond; voorhoofd: bedekt; mond: gewoon; gezicht: ovaal.

Jacob Reinder Kuipers werkte in 1811 in Odoorn. In november 1814 vroeg de burgemeester van Borger aan zijn moeder of zij wist of hij nog leefde. Zij vertelde de burgemeester dat zij op 26 september 1814 een brief van hem uit Maastricht had gehad. Daarna had zij niets meer van hem gehoord, waardoor hij op de lijst van vermisten werd geplaatst.

Jacob Reinder Kuipers had ondertussen het nodige meegemaakt. Hij was op 06-11-1811 bij het 33ste Regiment Infanterie Legère ingelijfd. Het is niet bekend in welk bataljon en in welke compagnie hij was ingedeeld, waardoor niet bekend is aan welke veldslagen hij in Rusland heeft deelgenomen. Het is zelfs de vraag of hij in Rusland is geweest. Wat wel bekend is, dat hij in maart 1813 zich met 1.400 andere Nederlanders in de Franse garnizoensstad Stettin bevond, waar in totaal 8.000 Franse soldaten vastzaten, omdat de stad door Russische soldaten werd belegerd. In december 1813 capituleerde de stad. [Funnekotter, *De hel van Moskou*, blz. 284-285: In januari 1813 bevonden zich in de stad Stettin het 4de bataljon van het 124ste R, samen met het 3de bataljon 123ste R en het 4de bataljon 125ste Reg. Deze bataljons hadden niet deelgenomen aan de strijd in Rusland. In maart 1813 werd Stettin omsingeld door de Russen en de bezetting van 8.000 man ging een aantal hongerige maanden tegemoet.] De 1.400 Nederlanders kwamen in het nieuw opgerichte Oranjelegioen terecht, dat de strijd met Napoleon moest aanbinden. Veel keuze was er overigens niet: in het Nederlands leger of in Russische krijgsgevangenschap. Onder hen bevond zich Jacob Reinder Kuiper. Hij verbond zich voor vier jaar aan het Nederlandse leger. Na een reorganisatie, een maand later, kwam hij bij het 7de bataljon Infanterie van Linie. Op 26-04-1815 was hij korporaal bij de Eerste Flank Compagnie van het Bataillon Infanterie van Linie nr. 15.

Op 2 november 1817 ontving Jacob Reinder Kuipers te Bergen op Zoom een reispas, waarmee hij naar het noorden kon reizen. Op de reispas stond het volgende signalement vermeld: lengte: 1,586 (deze lengte week af van de lengte gemeten bij de loting in 1811, maar dat kan aan een ander metriekstelsel liggen). Aangezicht: rond; voorhoofd: rond; ogen: blauw; neus: gewoon; mond: gewoon; kin: rond; haar: blond; wenkbrauwen: blond. [Nationaal Archief Den Haag, NL-HaNA 2.13.09. Registratienummer:512. Registratiedatum: 1814. Akteplaats:'s-Gravenhage. Collectie: 12e Afdeling Infanterie - 1814-1818. Boek: Stamboek 369.]

Jacob Reinder Kuipers huwde op 23-10-1819 te Gieten met Wemmechien Sijbring, afkomstig uit Borger. Jacob Reinder Kuiper overleed op 30-10-1854 te Nieuw-Buinen.

Reispas Jacob Reinder Kuipers, 2 november 1817

Compositietekening van Jacob Reinder Kuipers van Nahidh K. Salman

Maats, Roelof, Exloo (* Noord-Sleen 1790)

Roelof Maats, lotingsnummer 87, geboren/gedoopt op 19-11-1790 te Zweeloo (DrenLias: Noord-Sleen), werkzaam in Exloo; lengte: 1,658; beroep conscript: landbouwer; zoon van een onbekende vader en Roelofjen Roelofs; beroep vader: onbekend; beroep moeder: -; stamboeknummer: -; militair onderdeel: marine, 44ste Equipage [Antwerpen]; vertrokken: 25-02-1812 - ingelijfd: 10-03-1812.

Met zijn hoog lotingsnummer hoefde Roelof Maats niet in dienst. Jan Rosing, dienstplichtige met lotingsnummer 10, vond in Roelof Maats een remplaçant.

Over Roelof Maats zijn geen verdere genealogische gegevens gevonden. Op de lijst van vermisten van november 1814 komen geen namen van vermiste personen uit Odoorn voor. Wij nemen aan dat Roelof Maats niet meer uit Franse krijgsdienst in Drenthe is teruggekeerd.

Gegevens over Jan Rosing:

Jan Rosing, lotingsnummer 10, geboren/gedoopt op 02-12-1790 te Odoorn; lengte: 1,66; beroep conscript: landbouwer; zoon van: Harmannus Rosing en Aaltje Zegering; beroep vader: overleden; beroep moeder: boerin. Zijn vader Harmanus Rosing was in 1804 een 'halve boer'; hij betaalde in dat jaar twee gulden haardstedengeld.

Ottes, Jan, Exloo (* Nuis, 1790)

Jan Ottes, , geboren/gedoopt op 08-08-1790 te Nuis (Leek), zoon van Otto Jokes Ottes en Jantje Jans. Jan Ottes meldde zich op 28 maart 1812 in Groningen bij het 33ste Regiment Infanterie Légère als remplaçant voor Willem Egberts Hebers uit Exloo.

Over Jan Ottes zijn geen verdere genealogische gegevens gevonden. Op de lijst van vermisten van november 1814 komen geen namen van vermiste personen uit Odoorn voor. Wij nemen aan dat Otten Jans niet meer uit Franse krijgsdienst in Drenthe is teruggekeerd.

Gegevens over Willem Egberts Hebers:

Willem Egberts (Hebers), lotingsnummer 6, geboren/gedoopt op 08-03-1790 te Oosterhesselen; lengte: 1,688; beroep conscript: landbouwer; zoon van: Egbert Roelofs Hebers en Geesjen Hendriks; beroep vader: landbouwer; beroep moeder: -; stamboeknummer: 5117; militair onderdeel: 33 Regiment Infanterie Légère; vertrokken: 08-03-1812 - ingelijfd: 28-03-1813.

Willem Egberts Hebers was op 08-04-1811 te Odoorn gehuwd met Janna Alting, geboren te Exloo op 13-04-1789, dochter van Jan Alting (†) en Edigje Alting. Tijdens de keuring deed hij het verzoek om hem aan het einde van de lijst te plaatsen, omdat hij de zorg voor zijn schoonmoeder, weduwe, had. Dit verzoek werd geweigerd. Zijn schoonvader Jan Alting († voor 1811) was in 1804 een 'halve boer'; hij betaalde in dat jaar twee gulden haardstedengeld.

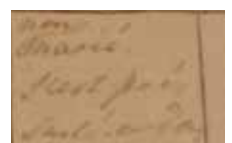
Willem Hebers vond in de persoon van Jan Ottes een remplaçant die bereid was voor hem dienst te nemen. Zijn familie/schoonmoeder/schoonfamilie was ongetwijfeld bereid remplaçant Jan Ottes financieel ruim te belonen.

Oosting, Albert Geerts (* Borger/Buinen 1789), woonachtig in Exloo

Albert Geerts Oosting, lotingsnummer 31, geboren te Buinen op 15-09-1789, gedoopt te Borger op 20-09-1789; lengte: 1,632; beroep conscript: landbouwer; zoon van: Geert Jans Oosting en Geertje Geerts; beroep vader: landbouwer; beroep moeder: -; stamboeknummer: -; militair onderdeel: marine-14de Equipage, Boulogne; vertrokken: 23-01-1812; signalement: haren: blond; ogen: blauw; neus: klein; kin: rond; gelaatskleur: gekleurd; wenkbrauwen: blond; voorhoofd: breed; mond: gewoon; gezicht: vol.

Tijdens de keuring en loting op 18-09-1811 in het logement van Kars van Tarel in Dalen werd Albert Geerts Oosting goedgekeurd, maar gaf hij aan dat hij gehuwd was. Albert Geerts wist ongetwijfeld dat mannen die gehuwd waren vrijstelling van militaire dienst kregen. Op 10-06-1811 was hij met de ruim vier jaar oudere Grietje Jans Stevens [Grietje Jans Stevens was een dochter van Jan Alberts en Aaltje Geerts, gedoopt op 28 november 1784.] gehuwd.

Tijdens zijn keuring wist hij dat zijn vrouw drie maanden zwanger was van hun eerste kind. Hij gaf dan ook aan dat hij 'marié' (getrouwd) was, waarbij hij er op rekende niet in Franse krijgsdienst te hoeven. Uit de ingevulde lijst valt op te maken dat dit eerst werd geaccepteerd. In één van de kolommen werd 'marié' vermeld. Vervolgens is er kennelijk onderzoek gedaan naar de huwelijksdatum. Dat was na 1 februari 1811 en aangezien er een besluit lag dat alleen mannen die voor 1 februari 1811 waren gehuwd, vrijstelling van militaire dienstplicht kregen, werd hij alsnog opgeroepen. In de lotingslijst werd boven 'marié' alsnog het woordje 'non' geschreven. Aangezien zijn dienstplichti-

Compositietekening
van Albert Geerts
Oosting van Nahidh
K. Salman

De molen in Exloo in
de 20ste eeuw
(Collectie Jacco
Pranger)

gen medelotelingen al omstreeks 16 oktober 1811 voor het Franse leger waren opgeroepen en hij pas op 23 januari 1812 vertrok, mag worden aangenomen dat hij nog van alles heeft geprobeerd om onder de dienstplicht uit te komen. Hij heeft de geboorte van zijn eerste kind, Gerhardina, op 7 mei 1812, niet meegemaakt. In de geboortekte werd vermeld dat hij als conscript was opgeroepen en naar 'den armée was vertrokken'.

Toen hij in de loop van 1814 terugkeerde, zouden mensen die op de molen van Odoorn stonden, hebben gezegd: "Kiek es wat veur een zwarver daor an komt."

Zijn vrouw raakte na zijn terugkomst in verwachting, want op 31-05-1815 werd Jan Geerts geboren.

Volgens overlevering zou hij vervolgens in het Nederlands leger op 18 juni 1815 bij de Slag bij Waterloo hebben meegevochten. Hij heeft niet veel tijd gehad om op tijd in Waterloo aanwezig te zijn. De afstand Exloo - Waterloo is ca. 337 km, te voet ca. 14 dagen, maar volgens de mondelinge overlevering ging hij niet te voet, maar per paard.

Uit archiefstukken blijkt dat een 'Albert Geerts' als soldaat in het Bataljon Infanterie Nationale Militie No. 2 aan de Slag bij Waterloo op 18 juni 1815 heeft deelgenomen. Hij heeft hiervoor een gratificatie van f. 29,10 ontvangen. [Bronverwijzing: Inventarisnr. 718, nr. 802. Archief van het Fonds ter Aanmoediging en Ondersteuning van de Gewapende Dienst in de Nederlanden, het Invalidenhuis te Leiden en de Sociëteit tot Onderstand van Verminkte Militairen Waterloo gratificaties 1815: NL-SAA-28714142.] Het is mogelijk dat deze 'Albert Geerts' Albert Geerts Oosting is geweest, al weten we dat niet zeker, omdat er geen geboortedatum of woonplaats bij de vermelding van de gratificatie staat.

Na de Slag bij Waterloo keerde hij terug naar Exloo. Volgens een mondelinge overlevering, omdat 'zijn paard heimwee' had.

Op 02-01-1817 (Aaltien), 14-12-1818 (Geert) en 12-07-1824 (Jantien) werden in het gezin nog drie kinderen geboren.

Landbouwer Albert Oosting overleed op 24-06-1852 te Exloo.

Schutrups, Willem, Odoorn (* 1790)

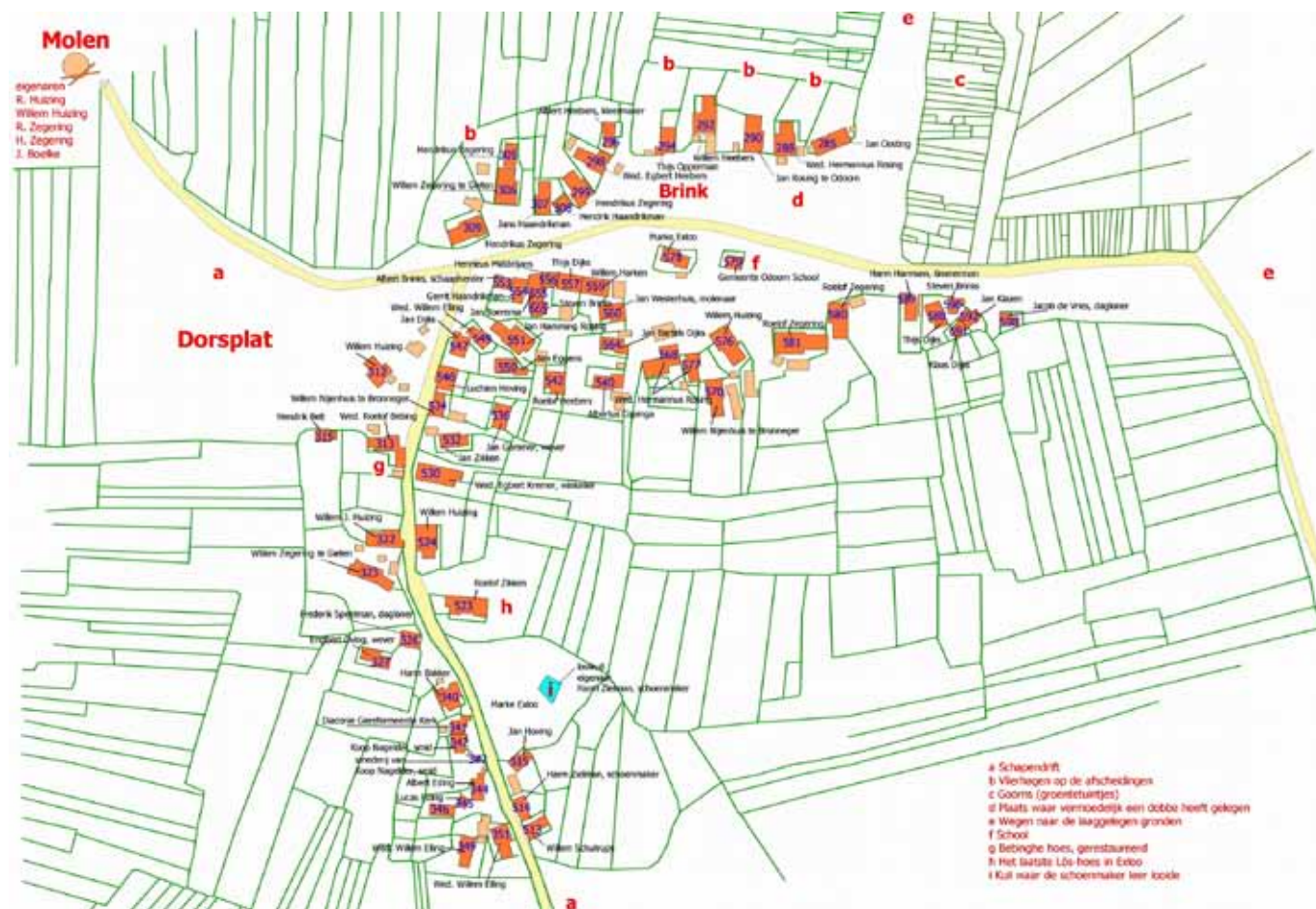
Willem Schutrups, geboren/gedoopt op 17-06-1792 te Odoorn, zoon van Remmelt Schutrups en Roelofjen Harken (al overleden).

Willem Schutrups was op 14-05-1811 te Odoorn gehuwd met Fennigje Schutrups, geboren te Odoorn op 24-01-1790; dochter van Berend Schutrups en Hendrikje Schutrups, beide ouders waren al overleden. Berend Schutrups was in 1804 in Odoorn een keuter.

Ondanks zijn huwelijk werd hij bij het 123ste Regiment Infanterie van Linie met stamboeknummer 5874 ingedeeld en vervolgens was hij bij het 54e Regiment Infanterie van Linie met stamboeknummer 9801 ingedeeld. Hij heeft mogelijk

als soldaat in het Franse leger deelgenomen aan veldslagen in het Duitse Rijk. Hij is in 1813, uiterlijk begin 1814, in Exloo teruggekeerd, want op 04-10-1814 werd zijn eerste kind geboren. Gelet op zijn (vroeg) terugkeer, moet niet worden uitgesloten dat hij uit het Franse leger is gedeserteerd, zoals zoveel andere jongens. Landbouwer Willem Schutrups overleed op 05-03-1845 te Odoorn.

Een plattegrond van Exloo in 1835 met vermelding van eigenaren. Aan de brink (op de tekening boven de brink) woonden in 1811 Willem Egberts Hebers (292) en Jan Rosing (290); de moeder van Willem Egberts Hebers woonde op nummer 298. De families Hebers en Rosing waren zo kapitaalkrachtig dat zij voor Willem en Jan een remplaçant konden betalen. Dat gold niet voor hun buurman Geert Jans Oosting (285). Zijn zoon Albert Geerts moest in Franse krijgsdienst. Willem Schutrups woonde in de laatste woning aan de weg van Exloo naar Odoorn: nummer 513.

Afbeeldingen oneven bladzijden, vanaf links: - Jan Hulswit (1766-1822), Winters tafereel in Drenthe in 1795 met Franse soldaten, krijt en aquarel, 22x31, Drents Museum, Assen. - Kaart van het departement Westereems (1 januari 1811 - 29 maart 1814) - Tekening van Jacob Ernst Marcus (1774-1826) uit 1812 met een wandelende boerin, een spittende boer en op de achtergrond Franse soldaten op zoek naar deserteurs.

Afbeeldingen even bladzijden, vanaf links: - De dood van kapitein Christiaan Hogerwaard bij de slag om Borodino. Tekening van Jan Hoyck van Papendrecht (1858-1933) (Nationaal Militair Museum). - Napoleon in brandend Moskou. Schilderij van Adam Albrecht (1841). - Nachtbivak van de Grande Armee tijdens de terugtocht. Olieverf op doek. Historische Museum Moskou.